

EDITORIAL

ČAS NA ZMĚNU

Každý časopis má určitou „životní dráhu“, během níž se střídá období změn s obdobími upevnování a stabilizace. *Studia paedagogica* poprvé vyšla v roce 2009, a to jako časopis s dvěma čísly, čímž navázala na tradici sborníku stejného názvu vydávaného na Ústavu pedagogických věd FF MU. V uplynulých čtrnácti ročnících jsme postupně zaváděli různé inovace, které se týkaly počtu čísel, jejich zaměření či jazyka. V posledních sedmi letech jsme si jak my v redakci, tak autoři a čtenáři zvykli na model čtyř čísel za rok – dvě monotematická čísla v anglickém jazyce a dvě čísla v českém jazyce bez tématického vymezení.

Od příštího roku, tedy s patnáctými narozeninami časopisu, jsme se rozhodli toto uspořádání modifikovat. S nadsázkou by se dalo říci, že *Studia paedagogica* vstupují do fáze dospívání, a tak je čas na změnu. Reflektujeme přitom měnící se podmínky na poli akademického provozu u nás a zároveň platí náš dlouhodobý cíl dovést v budoucnu časopis do databáze Web of Science (WoS) – a tím podpořit rozvoj české pedagogické vědy jako takové (viz Švaříček, 2022). K tomu, abychom to dokázali, potřebujeme každé číslo naplnit studiemi, které jsou nejen zajímavé, ale jsou také napojeny na současný mezinárodní diskurz a splňují metodologické standardy vyžadované v prestižních zahraničních časopisech. Toto je naše volba, něco, čím chceme být mezi českými pedagogickými časopisy specifictí, při vědomí všech obtíží, které tato volba přináší.

Ty zásadní, které s sebou zvolená profilace časopisu nese, jsou patrně tyto: Zaprvé, mnohé texty, které jsou inspirativní a přinášejí podnětné myšlenky, nejsou publikovány, ať už proto, že jsou příliš lokální, nebo proto, že nemají dost robustní metodologii. Zadruhé, nabídka textů v českém jazyce, které projdou redakčním sítím, je omezená. Obě obtíže spolu souvisejí. Čeští autoři do místních časopisů často směřují právě texty, které by v mezinárodních časopisech uplatňovali nesnadně. A naopak, pokud mají v rukou text, který mezinárodní kritéria snese, míří s ním primárně do některého zavedeného zahraničního časopisu a chtějí, aby byl publikován v angličtině.

V posledních letech jsme tak byli v redakci svědky zvláštního úkazu. Zatímco čísla v anglickém jazyce nám „šla“, produkce čísel v českém jazyce zdaleka tak hladká nebyla. Pro čísla v anglickém jazyce se nám dlouhodobě daří hledat témata lákající autory – a to jak české, tak i zahraniční –, kteří přinášejí dobře napsané texty splňující výše naznačená kritéria. Ve výsledku pak máme v rukou svazek, v němž česká pedagogická věda velmi dobře komunikuje s tou mezinárodní. Nálezy různých studií se vzájemně rozvíjejí, texty jsou kvalitativně srovnatelné. Dobrých textů máme k dispozici tolik, že čísla v anglickém jazyce někdy „přifoukneme“ oproti očekávanému rozsahu, protože by zkrátka bylo škoda takové rukopisy odmítat.

Naopak u čísel v českém jazyce jsme mnohdy museli čekat, až se číslo „zaplní“. Nabídka textů, které by nepokulhávaly za těmi z čísel v anglickém jazyce a byly jim důstojnými partnery, zkrátka nebyla dostatečná. V redakci jsme strávili mnoho času hloubáním nad otázkou, co s tím. Na jedné misce vah leží obtíže, které jsem naznačila. Na druhé misce vah naše přesvědčení, že odborné publikování v českém jazyce je z mnoha důvodů důležité a my k němu chceme poskytovat platformu.

Nakonec jsme dospěli k rozhodnutí o snížení počtu čísel v českém jazyce na jedno ročně. Nadále tedy budeme vydávat dvě monotematická čísla v anglickém jazyce, která doplníme jedním číslem v českém jazyce bez tématického vymezení. Aby toto nové nastavení příliš neprodlužovalo redakční lhůty a autoři nemuseli čekat neúměrně dlouho na vydání svého textu, zavedeme pro číslo v českém jazyce režim *online first*, tedy všechny články, které budou připraveny pro publikaci, budeme bezprostředně zveřejňovat na webu časopisu tak, aby bylo možné je co nejrychleji číst a citovat.

Doufáme, že naše rozhodnutí nepřipraví časopis o přízeň českých a slovenských autorů a že nový systém bude vyhovující pro všechny. Paralelně s touto změnou, která bude velmi viditelná, dochází v redakci rovněž k méně viditelné personální změně na pozici hlavního výkonného redaktora, jímž se namísto mě stává Petr Hladío. Přeji mu, aby mu tato práce činila radost tak, jak se to dělo celých patnáct let mně. Věřím, že časopisu pomůže úspěšně projít naznačenou transformací a že každé další číslo bude také přinášet potěšení i nové poznání Vám čtenářům.

Ve svazku, který právě držíte v rukou, se nám podle mého podařilo shromáždit několik pozoruhodných textů. Číslo otevírá studie Jana Slavíka a kolegů, která je věnovaná teoretické analýze klíčové kompetence kulturního povědomí a vyjadřování. Jde o ambiciózní počín, neboť – jak autoři konstatují – neujasněný a nekonzistentní je nejen koncept kulturního povědomí a vyjadřování, ale též samotný kurikulární konstrukt klíčových kompetencí. Autoři svou analýzou „zespodu“ chtějí přispět k precizaci této velmi důležité a všeobecně používané, avšak dosud ne zcela jednoznačně a konsenzuálně uchopované součásti našeho odborného jazyka a myšlení.

Druhou studií zařazenou do tohoto čísla je empirický text Markéty Filagové, který na příkladu jedné sledované školy plasticky vykresluje, jak probíhá adaptace slovenských škol na národní testování vzdělávacích výsledků žáků, jestliže je toto lidmi ve škole vnímáno jako cizorodý proces, s nímž se sami aktéři příliš neidentifikují. Studie je cenná v tom, že kriticky nahlíží na omezenou racionalitu a efektivitu školsko-politických rozhodnutí, kterou odhaluje právě až samotný způsob, jakým jsou tato rozhodnutí ztvárňována reálnými aktéry v reálné školské praxi.

Následuje přehledová studie Marka Buly a Jana Nehyby referující o podobách, obsahu a výsledcích zahraničních preventivních programů na podporu *well-beingu* žáků. Autoři s komplexní oporou v literatuře konstatují, že účinné jsou především takové programy, které se soustředí na rozvoj a vytěžování silných stránek žáků a také na tvorbu a udržování funkčních mezilidských vztahů.

Čtvrtý příspěvek z pera Renaty Mlčákové a jejího týmu má aplikovanou povahu a přináší výsledky výzkumu založeného na technologii *eye tracking*. Pomocí této – v české pedagogice dosud neběžně rozšířené – metody autoři ověřovali nově navrženou pomůcku pro diagnostiku dyslexie.

Skupinu statí tohoto čísla doplňuje metodologická práce Hany Voňkové a kolegů, která si klade za cíl zostřit naši metodologickou citlivost. Na základě analýzy dat z výzkumu PISA 2012 upozorňuje, že existují systematické rozdíly mezi různými skupinami žáků (podle kraje, typu školy a genderu) v tom, jak odpovídají na různé dotazníkové položky.

Konečně v sekci Začínajících výzkumníků je zařazena empirická studie Radky Smith Slámové, která se věnuje specifické skupině rodičů, a to těch, kteří vyjadřují nesoulad s „běžnou“ základní školou a hledají pro své děti alternativu. Ačkoli by se mohlo zdát, že jde o relativně úzkou skupinu rodičů, podle autorky data z kvalitativních rozhovorů s těmito rodiči vypovídají zajímavým způsobem všeobecně o (ne)důvěře v instituce povinného vzdělávání v současnosti.

Milí příznivci časopisu *Studia paedagogica*, užijte si čtení, inspirujte své přemýšlení a zachovejte nám, prosím, svou náklonnost.

Klára Šedřová

Literatura

Švaříček, R. (2022). Věda je jen jedna. *Studia paedagogica*, 27(1), 5–11.

